

Однак, наявність цієї проблеми не означає необхідність відмови від бюджетного управління як такого. Зокрема, економісти Джеймс Брімсон і Джон Антос запропонували методологію процесно-орієнтованого бюджетного управління, суть якої полягає в тому, що бюджети розробляються на основі видів діяльності і процесів та їх зв'язку з стратегічними цілями підприємства. Вони пропонують доповнити процесно-орієнтоване бюджетне управління методом калькулювання витрат на основі особливостей продукції та послуг. Аналіз особливостей дає змогу порівняти наскільки співпадають можливості організації з її стратегічними цілями.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку економіки для забезпечення успішної діяльності і виживання підприємства необхідне гнучке пристосування до умов конкурентного ринкового середовища, що вимагає створення адекватного обліково-аналітичного забезпечення ухвалення стратегічних рішень на основі системного підходу та використання нових адекватних обліково – аналітичних моделей та інструментів, що вимагає розробки методики їх застосування на вітчизняних підприємствах з урахуванням галузевих особливостей їх діяльності.

Література:

1. Кид У. Стратегический управленческий учет [Пер. с англ.] / У. Кид. – М.: ЗАО "Олимп-бизнес". – 2002.
2. Джерими Х, Фрейзер Р. Бюджетирование, каким мы его не знаем. Управление за рамками бюджетов [Пер. с англ.] / Х. Джерими, Р. Фрейзер – М.: ТОВ "Вершина". – 2005.
3. Брімсон Д., Антос Д. Процессно-ориентированное бюджетирование / Д. Брімсон, Д. Антос. – Москва : Вершина. – 2007.

*Роман Мачуга, к.е.н., доцент
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна*

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ОБЛІКУ

Основний масив економічної інформації, яка необхідна суб'єктам господарювання для адекватного управління своєю діяльністю, продукується системою бухгалтерського обліку. В умовах ринкових відносин вона має бути максимально зорієнтованою на забезпечення потреб управлінського персоналу. Для досягнення оптимальної оперативності, точності та якості інформації, яку отримують з допомогою бухгалтерського обліку, суб'єкти господарювання використовують різні інформаційні системи.

Нині ринок інформаційних систем для ведення обліку представлений широким спектром програмного забезпечення різних класів: від програм для ведення домашньої бухгалтерії до управлінських і фінансово-аналітичних систем. Інформаційні системи одного і того ж класу, як правило, розробляються різними компаніями, мають різні функціональні можливості, ціну, інтерфейс тощо. Враховуючи зазначене, перед управлінським персоналом часто постає питання адекватного вибору відповідного програмного продукту для автоматизації як окремих ділянок, так і всього обліку в комплексі. У процесі цього виникає необхідність провести порівняльну оцінку якості різних інформаційних систем.

Визначення поняття "якість програмного забезпечення" встановлено держаним стандартом України ДСТУ 2844-94. Згідно із ним, якість програмного забезпечення – це "...сукупність властивостей, що визначають ступінь придатності програмного забезпечення для використання за призначенням" [1]. Процес оцінки якості інформаційних систем загалом, а також і показники, які використовуються при цьому, описано держаним стандартом ДСТУ 2850-94. Зокрема, критеріями оцінки якості програмних продуктів є: функціональність, надійність функціонування, зручність використання, раціональність, супроводжуваність та мобільність [2]. Зазначені критерії й описані у стандарті методи оцінки якості, як правило, стосуються технічної сторони реалізації програмного продукту. Також вони є універсальними і можуть бути застосовані до будь-яких інформаційних систем. Що ж до інформаційних систем в обліку, то тут при визначенні їх якості необхідно враховувати специфічні вимоги і критерії.

Варто відзначити, що вимоги та критерії визначення якості бухгалтерських програмних продуктів можуть встановлюватися різними фахівцями: бухгалтерами, спеціалістами в галузі інформаційних технологій і працівниками апарату управління. Причому у кожного будуть свої специфічні вимоги, дотримання яких сприятиме виконанню власних професійних обов'язків. Найбільший інтерес викликають вимоги, сформульовані з точки зору бухгалтера, оскільки мова йде про якість саме бухгалтерських інформаційних систем. У науковій літературі пропонуються різні за змістом вимоги. Найбільш повна і детальна характеристика критеріїв, за якими можна проводити оцінку якості програмного забезпечення бухгалтерського обліку, запропонована в працях [3; 4]. На рис. 1 наведено найбільш вагомні критерії з точки зору бухгалтера (опрацьовано на підставі даних [3, с. 245-246]).

Наведені критерії можна використовувати окремо або в комплексі для оцінки якості інформаційних систем в обліку. Тут варто зазначити, що із наведених критеріїв лише один – "12. Ціна" – може бути представлений в

числовому вигляді. Всі інші мають лише якісні характеристики. Такими характеристиками, наприклад, можуть бути значення:

- "не підтримується", "підтримується";

Рис. 1. Критерії для оцінки якості інформаційних систем в обліку

- "ні", "так",
- "незадовільно", "задовільно", "добре", "відмінно";
- "немає можливості", "можливо, але не реалізовано", "можливість реалізовано".

Для того, щоб програмні продукти можна було порівнювати за зазначеними критеріями, їх вище перераховані якісні характеристики необхідно умовно інтерпретувати в числові, наприклад, 0, 1, 2, 3 і т.д.

Для критерію "Ціна" також необхідно задати прості числові значення, які характеризуватимуть діапазони цін на програмні продукти. Причому присвоювати числові значення необхідно в зворотному напрямку: для безкоштовного програмного продукту – найбільше значення, найдорожчому – відповідно найменше. Наприклад, якщо вартість програмних продуктів можна умовно оцінити характеристиками "безкоштовно", "низька ціна", "доступна ціна" і "висока ціна", то числові значення відповідних характеристик будуть: 3, 2, 1 і 0.

Один із можливих варіантів інтерпретації характеристик критеріїв наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Числова інтерпретація характеристик критеріїв оцінки якості

Характеристика	Числове значення
"не підтримується", "підтримується"	0, 1
"ні", "так"	0, 1
"незадовільно", "задовільно", "добре", "відмінно"	0, 1, 2, 3
"немає можливості", "можливо, але не реалізовано", "можливість реалізовано"	0, 1, 2
"безкоштовно", "низька ціна", "доступна ціна", "висока ціна"	3, 2, 1, 0

Крім числових значень кожному критерію необхідно присвоїти деякий ваговий коефіцієнт, який характеризуватиме його важливість в порівнянні з іншими. Присвоєння числових значень характеристикам критеріїв оцінки якості програмних продуктів, а також вагових коефіцієнтів можна здійснювати з допомогою методу експертних оцінок. Роль експертів можуть виконувати бухгалтери, інженери, управлінці – ті, хто безпосередньо працюватиме з інформаційними системами.

Кінцевий розрахунок узагальненого показника якості програмного продукту можна здійснювати з допомогою формули, наведеної в державному стандарті ДСТУ 2850-94 [2]:

$$U = \sum_{i=1}^N Q_i M_i, \quad (1)$$

де Q_i – відносний показник якості, що визначається зі співвідношення $Q_i = \frac{K_i}{K_{ib}}$;

K_i – числове значення характеристики i -го критерію якості;

K_{ib} – числове значення базової характеристики i -го критерію якості (найкраще значення критерію);

N – кількість критеріїв для оцінки якості програмного продукту;

M_i – ваговий коефіцієнт i -го критерію.

Числові значення вагових коефіцієнтів M_i необхідно задавати в межах від 0 до 1, причому має бути дотримана наступна рівність:

$$\sum_{i=1}^N M_i = 1. \quad (2)$$

При великій кількості критеріїв, що беруться до уваги при оцінці якості, та хоча б наявності 2-3 альтернативних інформаційних систем весь

вище описаний процес є досить громіздким з точки зору кількості математичних обчислень. Для спрощення розрахунків можна скористатися, наприклад, довільним стандартним табличним процесором, який є у всіх пакетах офісних програм.

Застосування зазначеної методики дозволить для кожної інформаційної системи отримати узагальнену оцінку U її якості. Чим більше значення U – тим вища якість системи.

Такий підхід до визначення якості є спрощеним і може бути використаний для порівняння між собою різних інформаційних систем в обліку. Для більш детального і точного розрахунку якості необхідно додатково з допомогою спеціального математичного апарату проводити перевірку коректності рангування критеріїв, визначати компетентність і досвід експертів тощо.

Література:

1. Програмні засоби ЕОМ. Забезпечення якості. Терміни та визначення: ДСТУ 2844-94. – [Чинний від 1996-01-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 1996. – 22 с.
2. Програмні засоби ЕОМ. Показники і методи оцінювання якості. (ISO/IEC 9126:91 (E) в частині показників якості): ДСТУ2850-94. – [Чинний від 1996-01-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 1996. – 42 с.
3. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, Т.В. Шахрайчук. За ред. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП "Рута", 2002. – 544 с.
4. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. / С.В. Івахненко. – К.: Знання, 2004. – 348 с.

*Ірина Мельничук, к.е.н., доцент,
Віталія Войтенко, студентка
Вінницький інститут економіки ТНЕУ
м. Вінниця, Україна*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ „ДОХОДУ” У ФІНАНСОВОМУ ТА ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ

Податки є важливою ланкою економічних відносин будь-якої держави. Україна вже 19 років існує як незалежна держава, але єдиного нормативного акту, який регулював би правові відносини в сфері оподаткування немає. Заклики до зниження податкового тягаря не знаходять реального